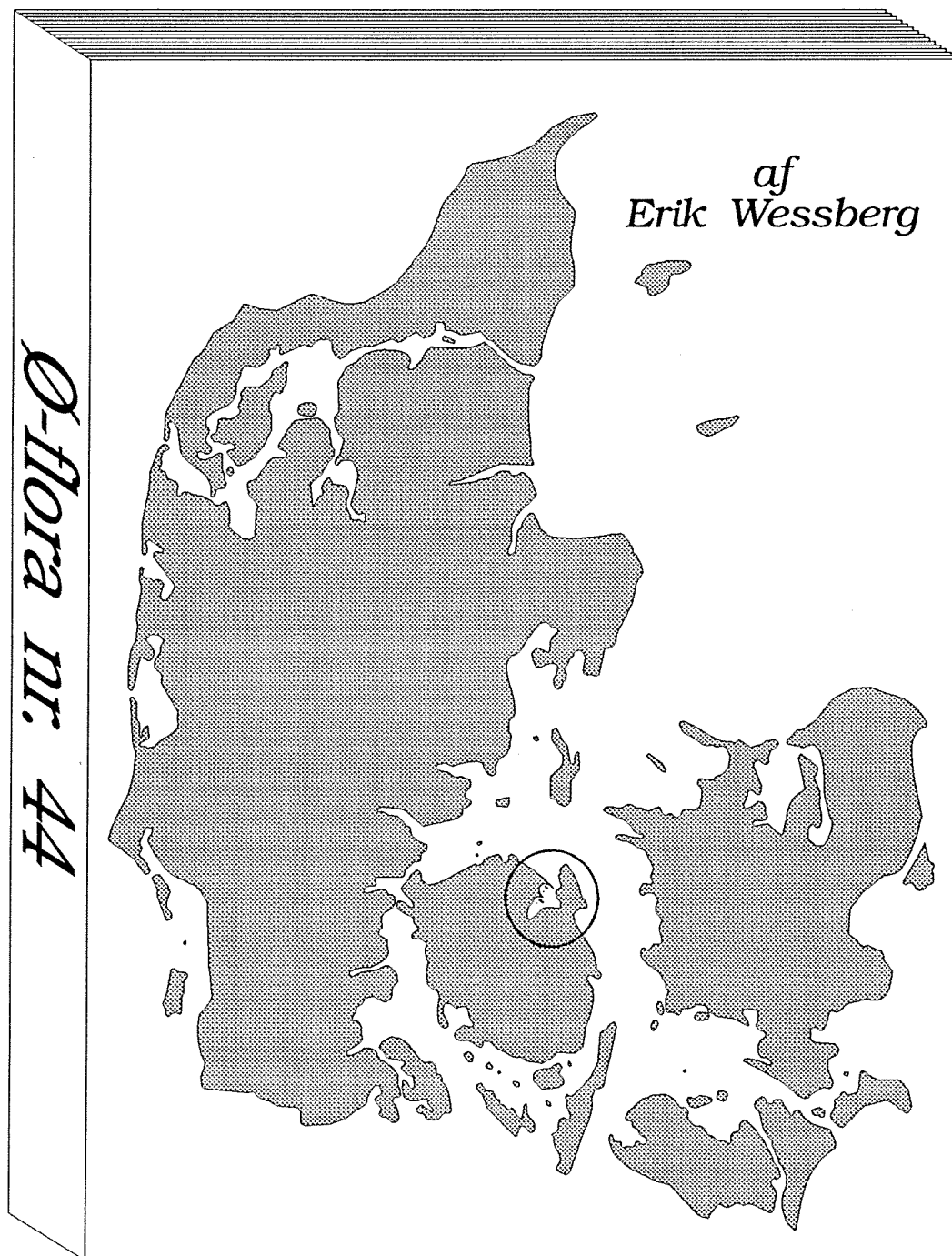
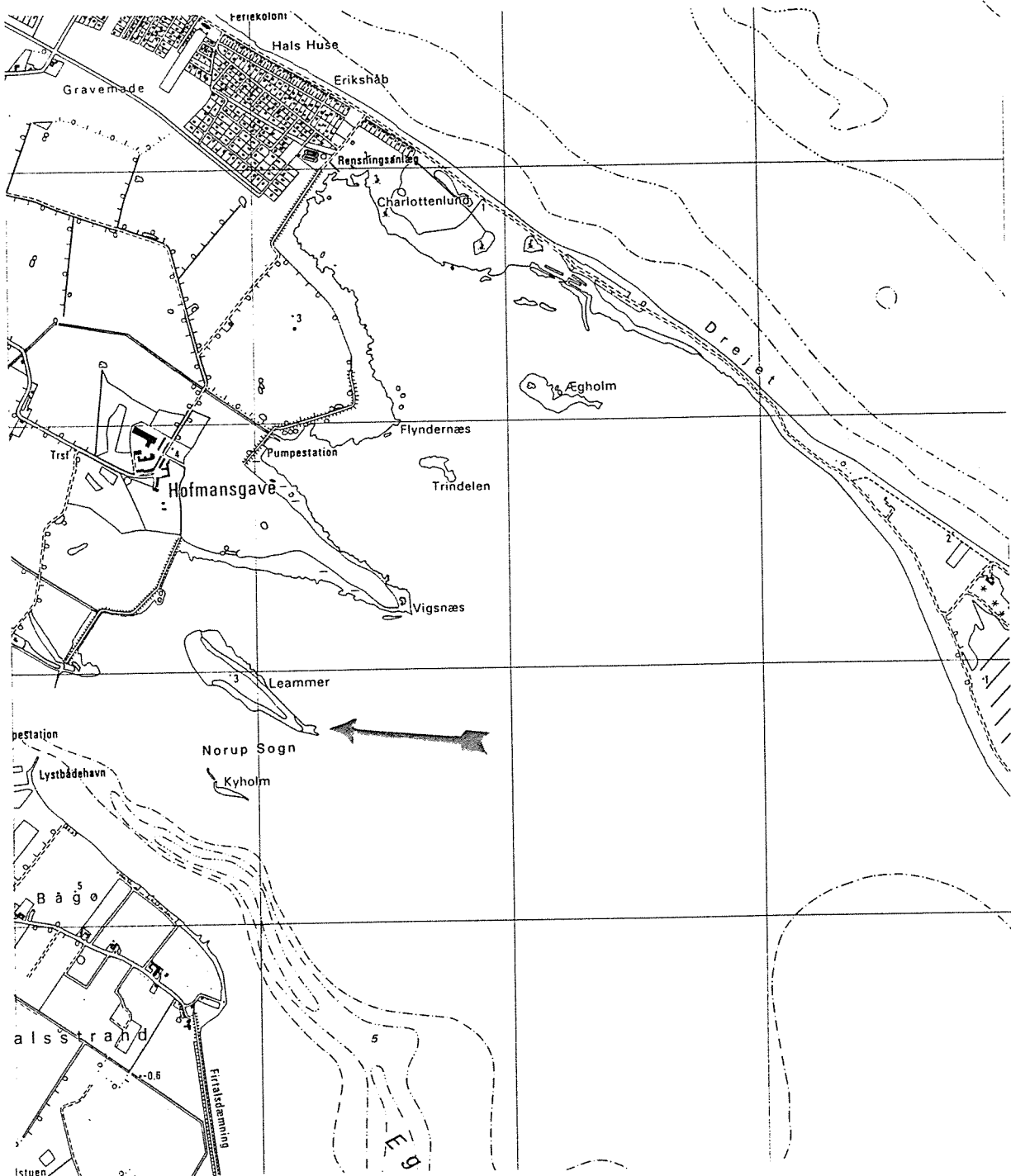

LEAMMER

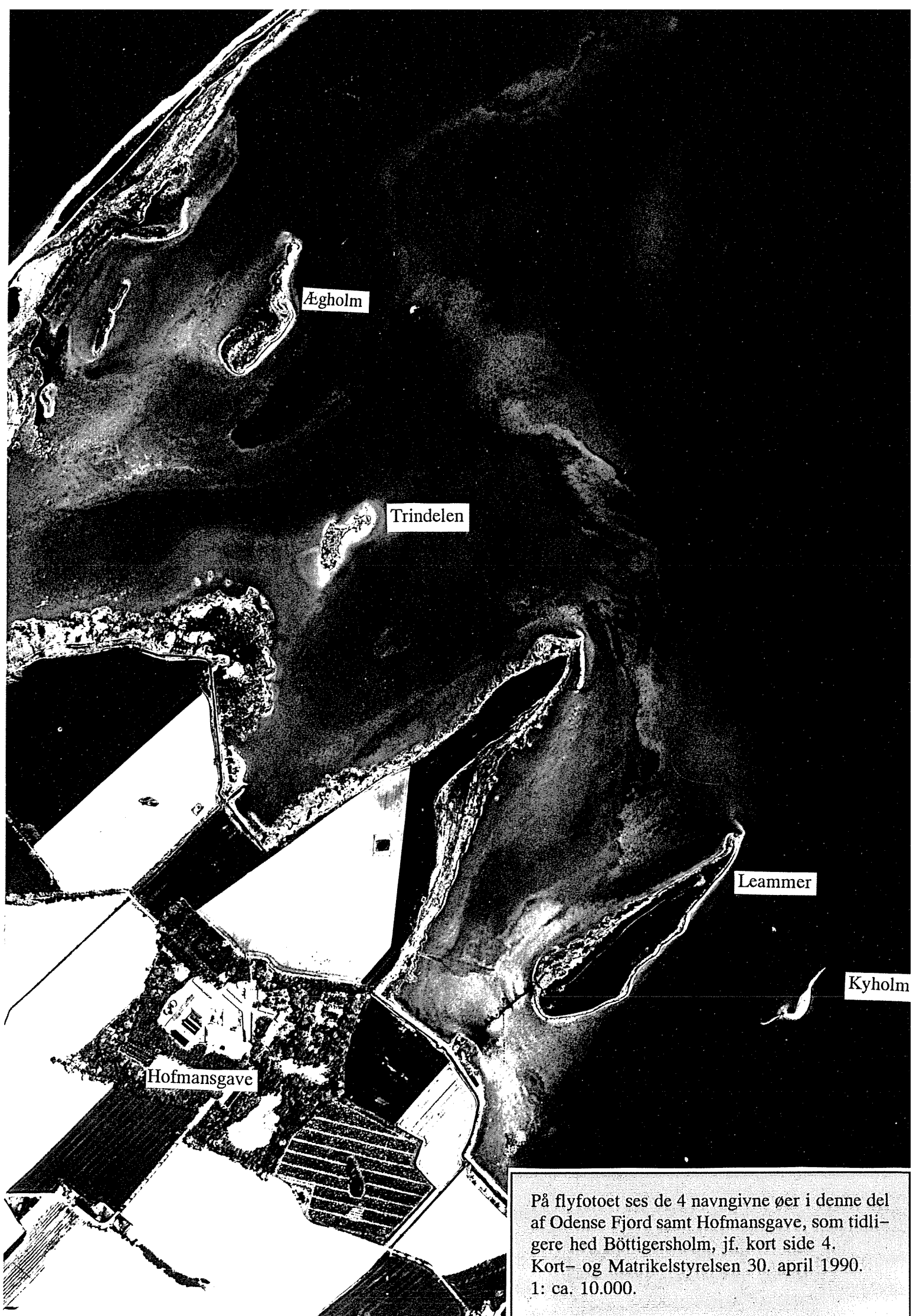
i
Odense Fjord

Randers 1993

Kortudsnittet viser området ved den nordvestlige del af Odense Fjord. Som det ses, er betydelige strækninger inddæmmet, og tidligere øer, bl.a. Bågø, der ses nederst til venstre, er nu inddraget i landbrugsdriften. Kortet er 1:25.000.

På flyfotoet ses de 4 navngivne øer i denne del af Odense Fjord samt Hofmansgave, som tidligere hed Böttigersholm, jf. kort side 4. Kort- og Matrikelstyrelsen 30. april 1990. 1: ca. 10.000.

Daer kanke Tr. Sign
FYENS HOVED

Dette kortudsnit tegnede C. Wessel i 1780 for Videnskabernes Selskab. I den nordvestlige del af Odense Fjord lå dengang adskillige øer, som ved diger og afvanding blev opdyrkelige. Det drejer sig bl.a. om Romsø, Lindø, Lammes Ø og Hasselø. I en tid med megen snak om braklægning på grund af overproduktion var det måske ikke nogen dårlig ide at lade naturen genskabe, hvad genskabes kan, ved at fjerne diger og opfylde afvandingsgrøfter- og kanaler. Noget lignende har været på tale med arealer tilhørende Overgård på sydsiden af Mariager Fjord.

Indledning

Ses der bort fra meget små holme, f.eks. ved Enebærøddes vestlige del, ligger der i Odense Fjord godt 10 små øer. De 4 af disse ligger i det meget lavvandede område ud for godset Hofmangsgave. Den største er Leammer med et areal på ca. 6 ha.

Langt det meste af øens areal er morænedannelser med en største højde på ca. 3 meter omtrent midt på øen. Med undtagelse af den vestlige del er øens kerne (græsmarken) omkranset af kratklædte skrænter. Krattene, der sandsynligvis gennem århundreder er urørte, er bredest ved nordsiden, og her er de mange steder så tætte, at de kun med meget stort besvær kan forceres. Ved sydsiden er de knap så tætte og noget lettere at gennemtrænge. Længs det meste af kysten, som for langt størstepartens vedkommende er stenet, er der strandenge, som er bredest mod nordvest. Hvis Leammer ikke havde strandenge, strandoverdrev og krat, ville det være utroligt kedsommeligt at botanisere på øen, for græsmarken er kultur-græsmark i ordets bogstaveligste forstand. Der er ikke mange arter udover Alm. Rajgræs. Endnu i 1992 blev dette areal afgræsset af ca. 10 ungkreaturer.

Leammer er omfattet af strandbeskyttelseslinien, er EF fuglebeskyttelsesområde, en del af det fredede naturområde Odense Fjord, og den er derfor biologisk set et ganske særligt beskyttet område.

I vegetationsbeskrivelsen er plantenavne første gang, de bliver nævnt, med både dansk og latinsk navn, derefter kun dansk.

Tæt blomstret Hindebæger (*Limonium vulgare*) og vores anden Hindebæger-art, **Lav Hindebæger** (*L. humile*) er på Leammer; men det var ikke uventet, at disse to hhv. halvsjældne og sjældne arter blev fundet her, for Odense Fjord-området er netop et af de danske områder, der huser begge arter, jf. Andersen 1943. Den allerbedste oplevelse under botaniseringen på småøerne i den nordvestlige del af Odense Fjord var at kunne konstatere, at begge arter findes på dem alle, incl. de meget små holme under land ved Drejet.

Vegetationen på Leammer

Strandengene

Strandengene rummer øen rundt stort set de samme arter. Mod nordvest, hvor den er ca. 7 meter bred, er der en tydelig og ofte smuk zonerings i vegetationen. Yderst med Strand-Annelgræs (*Puccinellia maritima*), derefter indad med Strand-Malurt (*Artemisia maritima*) og Strandgåsefod (*Suaeda maritima*). Mellem strandengen og strandoverdrevet vokser der Strand-Mælde (*Atriplex litoralis*), især hvor der er opskyllet plantemateriale. Som noget ganske særligt vokser på Leammer, og på alle de andre småøer i den nordvestlige del af Odense Fjord, Tæt blomstret Hindebæger og Lav Hindebæger (*Limonium vulgare* og *L. humile*) så at sige side om side i den ydre del af den næsten overalt stenede strandeng, ofte sammen med Strand-Asters (*Aster tripolium*) og Alm. Salturt (*Salicornia europaea*). I fugtige lavninger dominerer Strandgåsefod næsten helt. Hvor den ikke er enerådende, ses den sammen med bl.a. Strand-Kogleaks (*Scirpus maritimus*) og Harril (*Juncus gerardi*). I opskylszoner på sydsiden af øen findes en sparsom mængde Strand-Bede (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*) og Burre-Snerre (*Galium aparine*). På tangvolde vokser Strand-Mælde, Skov-Hanekro (*Galeopsis bifida*) og Burre-Snerre.

Strand-Malurt (*Artemisia maritima*)

som har en uensartet udbredelse i Danmark med hovedvægten på bl.a. Fyn og specielt langs Odense Fjord, mangler da heller ikke på nogen af de øer i Odense Fjord, der foreløbig indgår i ø-floraserien. På Leammer, som på de andre øer, står den ofte næstyderst i strandengssamfundet; udenfor er det kun Strand-Annelgræs (*Puccinellia maritima*) og Salturtarter (*Salicornia* spp.), der midlertidigt tåler vanddækning.

Strandoverdrevene

Strandengen afløses mod nordvest hurtigt af et højereliggende område med strandoverdrevsarter som Alm. Kvik (*Elytrigia repens*), Rød Svingel (*Festuca rubra* ssp. *rubra*), og på strandoverdrevet nærmest det kompakte krat her i nordvest findes arter som Stor Nælde (*Urtica dioica*), Ager-Tidsel (*Cirsium arvense*), Horse-Tidsel (*C. vulgare*), Kruket Skræppe (*Rumex crispus*) og Ager-Svinemælk (*Sonchus arvensis*). I og omkring et lille vandhul inderst i strandoverdrevet findes lidt Kær-Svinemælk (*S. palustris*) og et par eksemplarer af Kvan (*Angelica archangelica* ssp. *litoralis*), som ikke er almindelig på Fyn. Det må være her, at P.J. Rørth i 1955 fandt Eng-Klaseskærm (*Oenanthe lachenalii*). Et par steder på nordkysten findes Asparges (*Asparagus officinalis*). Mod nordøst vokser øverst på strandoverdrevet og i kanten af krattet et par interessante arter: Sødskærm (*Myrrhis odorata*) og Rosen-Katost (*Malva alcea*). Med hensyn til Sødskærm kan der næppe være tvivl om, at den fra tidligere dyrkning ved Hofmansgave har naturaliseret sig på Leammer. Der er fra netop Hofmansgave angivet et fund af J.W. Hornemann i 1806 (Lange 1896). Fra Leammer foreligger et fund fra 1890. Sødskærm har kun dette ene voksested på øen, medens Rosen-Katost, der i 1986 fandtes i et antal af 6 eksemplarer, har adskillige andre voksesteder ved øens krat.

Strand-Bede (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*)

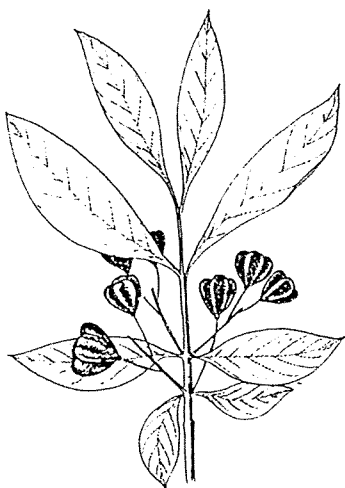
Af de fire navngivne øer i Odense Fjords nordvestlige del, hvor jeg har foretaget botaniske undersøgelser, er der på to af dem fundet Strand-Bede, på Leammer og på den lille ø, der ligger få hundrede meter sydligere, Kyholm. Fra sin hovedforekomst ved Store Bælt har den vestover langs Nordfyns kyst fra Hindsholm nået Enebærø og øen Ejlinge syd for Æbelø (Wessberg 1993), og den synes nu i de senere år at ville brede sig fra Ærø til Lille Bælt. Et fund fra Barsø (Wessberg 1991) kunne tyde herpå. Spredningen i de danske farvande er behandlet af Hansen & Pedersen 1959 samt i Bot. Tids. 63 (TBU).

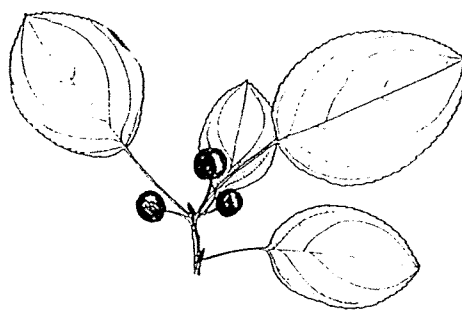
Krattene

Mange af de træer, der indgår i de tætte krat, er ældgamle. Adskillige er da også segnet i årenes løb. Af træer og buske kan nævnes Engriflet Hvidtjørn og Alm. Hvidtjørn (*Crataegus monogyna* og *C. laevigata*), Ask (*Fraxinus excelsior*), Benved (*Euonymus europaeus*), Alm. Hyld (*Sambucus nigra*), Stilk-Eg og Vinter-Eg (*Quercus robur* og *Q. petraea*), Slåen (*Prunus spinosa*), Korsved (*Rhamnus cathartica*), Alm. Hunde-Rose (*Rosa canina* ssp. *canina*) og Alm. Gedeblad (*Lonicera periclymenum*). I den østlige del af krattet er mange kvadratmeter dækket af en meget tæt bevoksning af Vedbend (*Hedera helix*).

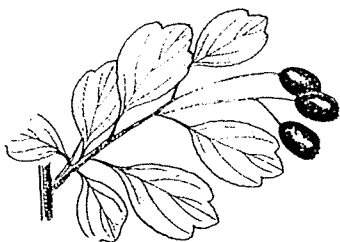
Krattene er tætte, men en hel del steder er der dog så meget lys, at der er urtevegetation. Mod vest er der masser af Løgekarse (*Alliaria petiolata*). Af andre arter kan nævnes Alm. Hundegræs (*Dactylis glomerata*), Feber-Nellikerod (*Geum urbanum*), Vild Kørvel (*Anthriscus sylvestris*), Gederams (*Chamaenerion angustifolium*) i mængde og Draphavre (*Arrhenatherum elatius*).

Benved (*Euonymus europaeus*)

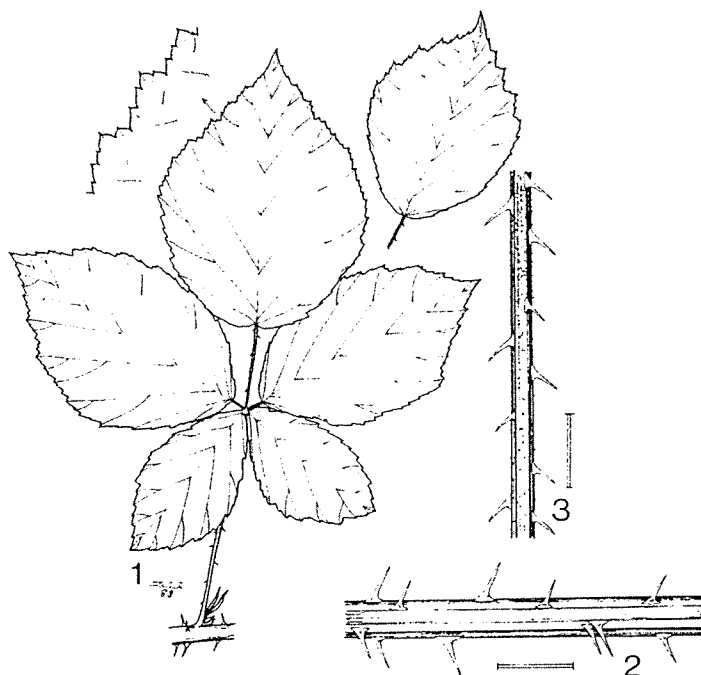
Korsved (*Rhamnus cathartica*)

Alm. Hvidtjørn (*Crataegus laevigata*)

Benved (*Euonymus europaeus*), **Alm. Hvidtjørn** (*Crataegus laevigata*) og **Korsved** (*Rhamnus cathartica*) indgår alle i det meget tætte og ældgamle krat, der dækker de lave skrænter øen rundt undtagen mod vest. Derudover findes af træer bl.a. Stilk-Eg og Vinter-Eg (*Quercus robur* og *Q. petraea*), Alm. Hyld (*Sambucus nigra*), Ask (*Fraxinus excelsior*), Ahorn (*Acer pseudoplatanus*), og der findes også en hel del buske af Slåen (*Prunus spinosa*) og Glat Hunde-Rose (*Rosa canina* ssp. *canina*). Et noget uventet fund af Svalerod (*Vincetoxicum hirundinaria*) blev gjort i "skovbrynet" ved sydsiden af øen. Ifølge TBU-kortet i Botanisk Tidsskrift 54 (Hansen 1958) er der angivet ét fund fra netop dette område, fra den tidligere ø Romsø syd for Hofmangsgave.

I den østlige del af nordsidens krat dukker nye arter op: Enblomstret Flitteraks (*Melica uniflora*), Hulsvøb (*Chaerophyllum temulentum*), Dag-Pragtstjerne (*Silene dioica*) og i yderkanten af krattet et par bevoksninger af Rosen-Katost (*Malva alcea*). Stor Konval (*Polygonatum multiflorum*) findes i anselige mængder, medens Kantet Konval (*P. odoratum*), som tidligere er angivet fra øen, trods ihærdig eftersøgning ikke har kunnet genfindes. I den østlige del af krattet er Ørnebregne (*Pteridium aquilinum*) flere steder eneherkende. Ved sydøstsiden og flere steder langs sydsiden findes pæne bestande af Rosen-Katost. Mest overraskende er de talrige Tornet Salat (*Lactuca serriola*), som oftest findes, hvor krattet er mest åbent; men da der er mange findesteder for den omkring Odense, er der ingen tvivl om, at artens tilstedeværelse på Leamner skyldes ekspansion herfra. Pedersen (1961) anfører da også, at der fra forekomsten i Odense er sket spredning til kanaldigerne. Nu er den altså hoppet et godt stykke nordpå i Odense Fjord-området. Ved en rundgang langs indersiden af krattet ses flere bestande af Rosen-Katost og længst mod øst, lige uden for kreaturhegnet, vokser Skarntyde (*Conium maculatum*). Flere steder, men dog mest i udkanten af det nordlige krat ved kreaturhegnet findes en del Hasselbrombær af arten *Rubus fasciculatus* samt lidt Korbær (*Rubus caesius*).

Rubus fasciculatus

hører til sektion Corylifolii (Hasselbrombær). På Fyn er den og *R. gothicus* de almindeligste Hasselbrombær med spredte forekomster over hele øen, for *R. fasciculatus* dog undtaget Hindsholm. Af andre Hasselbrombær med mange (over 20) fund findes *R. fio-niae* mest på Sydfyn, *R. horridus* mest kystnært, samt *R. wahlbergii*. På Leamner findes kun *R. fasciculatus*, mest i kratkanten, der vender mod græsmarken. Figur af Jens Chr. Schou: 1 = et midterblad; 2 = et 5 cm-stykke fra den midterste del af et bladskud; 3 er et 5 cm-stykke fra den nedre del af blomsterstandens akse.

Græsmarken

Det er tydeligt, at græsmarken er kulturmark domineret af Alm. Rajgræs (*Lolium perenne*). Kun ganske få andre arter er fundet på denne hektarstore græsmark. Det drejer sig bl.a. om Horse-Tidsel, Alm. Fuglegræs (*Stellaria media*), Blød Storkenæb (*Geranium molle*), Ager-Snerle (*Convolvulus arvensis*), Burre-Snerre og Hvidmelet Gåsefod (*Chenopodium album*). Artsantallet, ikke mindst af Mælkebøtter (*Taraxacum*), ville helt sikkert være større, hvis man havde undladt at bruge ukrudtsbekæmpningsmiddel i smalle zoner på begge sider af kreaturhegnet. Her var alt i 1992 i den grad bortsvedet, at det var meget svært eller helt umuligt at sætte navn på planterne. Formålet med denne handling er svær at få øje på.

Taraxacum distinctilobum

er sandsynligvis den almindeligste Mælkebøtte-art på Fyn med omliggende øer. Blandt de kun 6 arter, der i 1992 fandtes på Leammer, var også denne. Også på Mågeøerne (Løjtnant & Wessberg 1991), hvor der blev fundet 13 arter, og på Dræet (Wessberg 1993) med 10 arter, fandtes den. Alligevel blev den først beskrevet så sent som i 1978 af Hans Øllgaard i Botaniska Notiser sammen med bl.a. *T. lilaceum* (jf. Fur, Wessberg 1993, billedtekst side 54). Tegnet af Hans Øllgaard.

Den botaniske udforskning af Leammer

I modsætning til de fleste andre, nordfynske småøer, der er indgået eller vil indgå i ø-floraserien, har der været botanikere på Leammer. De har dog ikke været videre meddelssomme.

De første oplysninger om floraen på Leammer stammer, så vidt det vides, fra **Caroline Rosenberg**, som i 1877 gør opmærksomt på, at **Hofman-Bang's** fund af Kantet Konval (*Convallaria Polygonatum* = *Polygonatum odoratum*) fra Hofmansgave skal rettes til Leammer, jf. nedenfor.

De næste oplysninger stammer fra **Otto Møller**, som var født i Otterup i 1876 (Christensen 1913). I TBU-arkivet på Botanisk Museum ligger en floraliste fra Nordøst-Fyn, udfærdiget af ham. Heri nævnes 5 arter fra Leammer: Sødskærm (*Myrrhis odorata*) fra 1890, Engelsk og Dansk Kokleare (*Cochlearia anglica* og *C. danica*) fra 1892, Gul-Fladbælg (*Lathyrus pratensis*) fra 1890 og Løgekarse (*Alliaria petiolata*). Disse arter er i min floraliste mærket (OM).

I Botanisk Tidsskrift 30, 1910, angiver **Anton Andersen** i sin behandling af Nordfyns Flora kun Kantet Konval fra Leammer; men da han ikke selv har set den, er det ikke nævnt i omstående floraliste.

I 1947 fandt **P.J. Rørth**, som var lærer i Bogense, den meget sjældne Strand-Loppeurt (*Pulicaria dysenterica*) på Leammer. Arten blev bestemt af **K. Wiinstedt**. I 1955 fandt han Eng-Klaseskærm (*Oenanthe lachenalii*) på øen. Om Rørth har fundet andet, ved jeg ikke. I min floraliste er de to arter mærket hhv. 1947 (PJR) og 1955 (PJR).

Den 13. juni 1954 besøgte **Naturhistorisk Forening for Fyn** Hofmansgave (Foged 1955). På to linier står der, at man vadede til øen, fandt at "floraen var fattigere end antaget", hvorefter man forsvandt til frokosten på godset på grund af regnvejr.

I 1957 besøgte **Helge Vedel** Leammer. I sine bemærkninger om øens vegetation nævnes 11 arter fra den "uberørte skovbræmme". Disse er i min floraliste mærket 1957 (HV).

I **Palle Gravesens** "Oversigt over Botaniske lokaliteter", Den fynske Ø-gruppe, er af urter kun nævnt fundet af Kantet Konval. Desuden nævner han Helge Vedels buske og træarter.

Erik Vinther fra Fyns Amtskommune har i sin strandengsrapport fra besøget den 12. juli 1983 noteret 29 arter, som er mærket 1983 (EV). Alle, med undtagelse af **Alm. Hanekro** (*Galeopsis tetrahit*) og **Mark-Rødtop** (*Odontites verna* coll.), har jeg set.

Under mine ekskursioner til Leammer den 23. aug. 1987, 21. maj 1992 og den 2. august 1992 er der ialt set 121 arter. Disse er i floralisten mærket med et ! Fra øen er der nu kendt 131 arter.

Der er en lang historie knyttet til fundet af Kantet Konval (*Polygonatum odoratum*). I TBU (Jessen 1935) er den angivet fra Hofmansgave, fundet af Hofman Bang ca. 1820. I herbariet ved Botanisk Museum ligger fra den 12. juni 1847 et ark med Kantet Konval fra Leammer, samlet af Caroline Rosenberg (Alfred Hansen in litt. 1993). I Langes Haandbog fra 1864 og 1888 angives den fra Hofmansgave. I Botanisk Tidsskrift 24: 404 (O. Møller & C.H. Ostenfeld) fra 1902 står der imidlertid: Hofmansgave rettes på foranledning af Caroline Rosenbergs henvendelse i 1877 til Leammer ved Hofmansgave. Man må derfor gå ud fra, at der hele tiden har været tale om Leammer, og at den ikke har været fundet omkring godset. Hos Anton Andersen fra 1910: 402 står som skrevet i Møller & Ostenfeld: Leammer. Trods to højsommerbesøg og trods ihærdig søgen har jeg kun set Stor Konval (*P. multiflorum*) på Leammer; men det betyder nødvendigvis ikke, at den ikke er der eller har været der. Krattet på nordsiden er de fleste steder utroligt tæt, så der er helt sikkert nogle "kroge", jeg ikke har været i.

Acer campestre (*Navr*) !
 – **pseudoplatanus** (*Ahorn*) !
Achillea millefolium (*Alm. Røllike*) !
Agrostis stolonifera (*Krybende Hvene*) – (EV) !
 – **tenuis** (*Alm. Hvene*) !
Alliaria petiolata (*Løgkarse*) – (OM) !
Allium scorodoprasum (*Skov-Løg*) !
Anthriscus sylvestris (*Vild Kørvel*) !
Angelica archangelica ssp. **litoralis** (*Kvan*) – (EV) !
Arrhenatherum elatius (*Alm. Draphavre*) !
Artemisia maritima (*Strand-Malurt*) – (EV) !
 – **vulgaris** (*Grå Bynke*) !
Asparagus officinalis (*Asparges*) – (EV) !
Aster tripolium (*Strand-Asters*) – (EV) !
Atriplex deltoidea (*Tand-Mælde*) !
 – **latifolia** s. lat. (*Spydbladet Mælde*) – (EV) !
 – **litoralis** (*Strand-Mælde*) – (EV) !
Beta vulgaris ssp. **maritima** (*Strand-Bede*) !
Calamagrostis epigeios (*Bjerg-Rørhvene*) !
Capsella bursa-pastoris (*Hyrdetaske*) !
Carex otrubae (*Sylt-Star*) !
Cerastium fontanum ssp. **triviale** (*Alm. Hønsetarm*) !
Chaerophyllum temulentum (*Hulsvøb*) !
Chamaenerion angustifolium (*Gederams*) !
Chamomilla recutita (*Vellugtende Kamille*) !
Chenopodium album ssp. **album** (*Hvidmelet Gåsefod*) !
Cirsium arvense (*Ager-Tidsel*) – (EV) !
 – **vulgare** (*Horse-Tidsel*) !
Cochlearia anglica (*Engelsk Kokleare*) – 1892 (OM) – (EV) !
 – **danica** (*Dansk Kokleare*) – 1892 (OM) !
 – **officinalis** (*Læge-Kokleare*) – (EV) !
Conium maculatum (*Skarntyde*) !
Convolvulus arvensis (*Ager-Snerle*) !
Crataegus laevigata (*Alm. Hvidtjørn*) !
 – **monogyna** (*Engriflet Hvidtjørn*) !
Dactylis glomerata (*Alm. Hundegræs*) !
Dryopteris dilatata (*Bredbladet Mangeløv*) !
 – **filix-mas** (*Alm. Mangeløv*) !
Elytrigia repens (*Alm. Kvik*) – (EV) !
Epilobium montanum (*Glat Dueurt*) !
Euonymus europaeus (*Benved*) – (HV) !
Festuca rubra ssp. **rubra** (*Rød Svingel*) – (EV) !
Ficaria verna ssp. **verna** (*Alm. Vorterod*) !
Fraxinus excelsior (*Ask*) !
Galeopsis bifida (*Skov-Hanekro*) !
 – **tetrahit** (*Alm. Hanekro*) – (EV).
Galium aparine (*Burre-Snerre*) !
 – **mollugo** (*Hvid Snerre*) !
 – **verum** ssp. **verum** (*Gul Snerre*) !

Geranium molle (*Blød Storkenæb*) !
 – **pusillum** (*Liden Storkenæb*) !
Geum urbanum (*Feber–Nellikerod*) !
Glaux maritima (*Sandkryb*) !
Hedera helix (*Vedbend*) – (HV) !
Holcus lanatus (*Fløjlsgræs*) !
Juncus gerardi (*Haril*) – (EV) !
Lactuca serriola (*Tornet Salat*) !
Lamium purpureum (*Rød Tvetand*) !
Lapsana communis (*Haremad*) !
Lathyrus pratensis (*Gul Fladbælg*) – 1890 (OM).
Limonium humile (*Lav Hindebæger*) – (EV) !
 – **vulgare** (*Tæt blomstret Hindebæger*) – (EV) !
Linaria vulgaris (*Alm. Torskemund*) !
Lolium perenne (*Alm. Rajgræs*) !
Lonicera periclymenum (*Alm. Gedeblad*) – (HV) !
Malus sylvestris (*Skov–Æble*) – (HV).
Malva alcea (*Rosen–Katost*) !
Melica uniflora (*En blomstret Flitteraks*) !
Milium effusum (*Miliegræs*) !
Moehringia trinervia (*Skovarve*) !
Myrrhis odorata (*Sødskaerm*) – 1890 (OM) !
Oenanthe lachenalii (*Eng–Klaseskaerm*) – 1955 (PJR).
Odontites verna coll. (*Mark–Rødtop*) – (EV).
Phragmites australis (*Tagrør*) – (EV) !
Plantago maritima (*Strand–Vejbred*) – (EV) !
Poa annua (*Enårig Rapgræs*) !
 – **trivialis** (*Alm. Rapgræs*) !
Polygonatum multiflorum (*Stor Konval*) !
 – **odoratum** (*Kantet Konval*). – 1847 (CR).
Polygonum aviculare ssp. **aviculare** (*Alm. Vej–Pileurt*) !
 – **convolvulus** (*Snerle–Pileurt*) !
Potentilla anserina (*Gåse–Potentil*) !
Primula veris (*Hulkravet Kodriver*) !
Prunus domestica ssp. **insititia** (*Kræge*) – (HV).
 – **spinosa** (*Slåen*) – (HV) !
Pteridium aquilinum (*Ørnebregne*) !
Puccinellia maritima (*Strand–Annelgræs*) – (EV) !
Pulicaria dysenterica (*Strand–Loppeurt*) – 1947 (PJR).
Quercus petraea (*Vinter–Eg*) !
 – **robur** (*Stilk–Eg*) – (HV) !
Rhamnus cathartica (*Korsved*) – (HV) !
Rosa canina ssp. **canina** (*Glat Hunde–Rose*) – (HV) !
 – **dumalis** ssp. **coriifolia** (*Håret Blågrøn Rose*) !
 – – **dumalis** (*Blågrøn Rose*) !
 – **tomentosa** ssp. **sherardii** (*Kortstillet Filt–Rose*) !
Rubus caesius (*Korbær*) !
 – **fasciculatus** (*Hasselbrombær*, sect. *Corylifolii*) !
Rumex acetosella (*Rødknæ*) !

Rumex crispus (*Kruset Skræppe*) – (EV) !
Salicornia europaea (*Alm. Salturt*) !
 – **ramosissima** (*Kortakset Salturt*) !
Sambucus nigra (*Alm. Hylde*) – (HV) !
Scirpus maritimus (*Strand-Kogleaks*) – (EV) !
Scrophularia nodosa (*Knoldet Brunrod*) !
Sedum telephium ssp. **maximum** (*Alm. Sct. Hansurt*) !
Silene alba (*Aften-Pragtstjerne*) !
 – **dioica** (*Dag-Pragtstjerne*) !
Solanum dulcamara (*Bittersød Natskygge*) !
Sonchus arvensis (*Ager-Svinemælk*) – (EV) !
 – **asper** (*Ru Svinemælk*) !
 – **oleraceus** (*Alm. Svinemælk*) !
 – **palustris** (*Kær-Svinemælk*) – (EV) !
Spergularia marina (*Kødet Hindeknæ*) !
 – **media** (*Vingefrøet Hindeknæ*) – (EV) !
Stachys sylvatica (*Skov-Galtetand*) !
Stellaria holostea (*Stor Fladstjerne*) !
 – **media** (*Alm. Fuglegræs*) !
Suaeda maritima (*Strandgåsefod*) – (EV) !
Taraxacum, sect. **Erythrosperma** (*Rødfrugtet Sand-Mælkebøtte*):
 – **fulvum** !
Taraxacum, sect. **Hamata** (*Krogfliget Mælkebøtte*):
 – **hamatiforme** !
Taraxacum, sect. **Ruderalia** (*Fandens Mælkebøtte*):
 – **caloschistum** !
 – **distinctilobum** !
 – **mimulum** !
 – **polyodon** !
Trifolium repens (*Hvidkløver*) !
Triglochin maritimum (*Strand-Trehage*) – (EV) !
Tripleurospermum inodorum (*Lugtløs Kamille*) – (EV) !
Urtica dioica (*Stor Nælde*) !
Vicia cracca (*Muse-Vikke*) – (EV) !
Vincetoxicum hirundinaria (*Svalerod*) !
Zostera angustifolia (*Smalbladet Bændeltang*) !

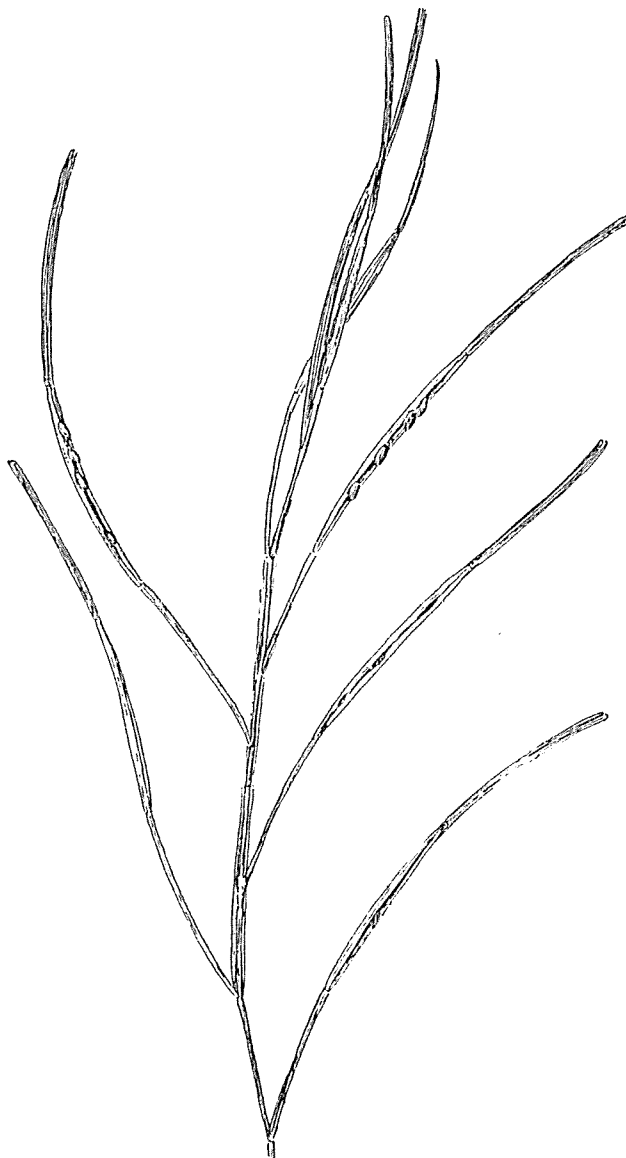
Citeret litteratur

- Andersen, A.**, 1910: Nordfyns Flora. – Bot. Tids. 47: 329–454.
- Andersen, A.**, 1943: Pyrolaceernes og Plumbaginaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 12. Bot. Tids. 47: 132–135.
- Christensen, C.**, 1913: Den danske Botaniske Litteratur 1880–1911: 208–209. – København.
- 1924–26: Den danske Botaniks Historie: 219–241. – København.
- Foged, N.**, 1955: Naturhistorisk Forening for Fyn 1954. – Flora og Fauna 61: 77
- Hansen, A.**, 1958: Gentianaceernes, Menyanthaceernes, Asclepidiaceernes og Apocynaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 24. – Bot. Tids. 54: 305–332.
- & **A. Pedersen**, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 8: Spredningen af Strand-Bede (*Beta maritima*) i det dansk-svenske område. – Flora og Fauna 65: 82–86.
- & – 1968: Chenopodiaceernes og Amaranthaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 35. – Bot. Tidsskr. 63: 205–288.
- Jessen, K.**, 1935: Amaryllidaceæ, Colchidaceæ, Convallariaceæ, Iridaceæ og Liliaceæ. TBU nr. 1. – Bot. Tids. 43: 73–130 + kort.
- Lange, J.**, 1864: Haandbog i Den Danske Flora. 3. udg. – København.
- 1888: Haandbog i Den Danske Flora. 4. udg. – København.
- 1896: Oversigt over de i nyere Tid til Danmark indvandrede Planter med særligt Hensyn til Tiden for deres Indvandring. – Bot. Tids. 20: 240–287.
- Løjtnant, B. & E. Wessberg**, 1991: Mågeøerne – en ø-floraliste med noter. Randers.
- Pedersen, A.**, 1961: Kurvblomsternes udbredelse i Danmark. TBU nr. 28. – Bot. Tids. 57: 81–289.
- 1968: Nogle kritiske, danske *Atriplex*-arter. – Bot. Tids. 63: 289–303.
- 1976: Najadaceernes, Potamogetonaceernes, Ruppiaceernes, Zannichelliaceernes og Zosteraceernes udbredelse i Danmark. TBU 40. – Bot. Tids. 70: 203–262.
- & J.C. Schou, 1989: Nordiske Brombær. – AAU Reports 21 from Botanical Institute Aarhus University. – Århus.
- Reichenbach, L.**, 1845: Icones florae Germanicae et Helveticae 7. – Leipzig.
- Tutin, T.G.**, 1936: New species of *Zostera* from Britain. – Jour. Bot. 64.
- Wessberg, E.**, 1991: Barsø – en ø-floraliste med noter. – Randers.
- 1993: Ejlinge – en ø-floraliste med noter. – Randers.
- 1993: Fur – ø-flora nr. 49. – Randers.
- Øllgaard, H.**, 1978: New species of *Taraxacum* from Denmark. – Bot. Notiser 131: 497–521.

Tak

Universitetslektor Alfred Hansen og seminarielektor Anfred Pedersen takkes varmt for deres bemærkninger til manuskriptet og for hjælp i forbindelse med fremskaffelse af oplysninger om enkeltfund. Anfred Pedersen og lærer Hans Øllgaard takkes begge for hjælp i forbindelse med bestemmelse eller verificering af nogle planteindsamlinger, bl.a. Brombær og Mælkebøtter. Lærer Jens Chr. Schou takkes, fordi jeg endnu en gang måtte benytte hans tegninger i ø-floraen, og Hans Øllgaard, fordi jeg måtte benytte tegningen af *Taraxacum distinctilobum*. For velvillig økonomisk støtte til de fynske ø-undersøgelser takkes Landskabskontoret ved Fyns Amtskommune.

Erik Wessberg
Sandagervej 13
Assentoft
8900 Randers

Zostera marina var. *angustifolia* blev beskrevet i 1816 af J.W. Hornemann i *Flora Danica* 9, og afbildet med tavle 1501. Typelokaliteten var fra farvandet ved Hofmangsgave. Da Leammer kun er adskilt fra fastlandet ved Hofmangsgave af et ca. 200 meter bredt og meget lavvandet farvand, kan han ligeså godt have fundet typeplanten på Leammer-siden som på Hofmangsgave-siden. I 1845 gav Reichenbach varieteten artsrang. Dermed var det dog ikke slut, for senere botanikere var ofte af en anden opfattelse. Den har bl.a. været anset som en hybrid mellem *Z. marina* og *Z. nana*, en bredbladet varietet af *Z. nana*, og den blev af Tutin i 1936 beskrevet under navnet *Z. hornemanniana*. Først i 1962 er det ældste, gyldige navn: *Z. angustifolia* igen blevet vedkendt. Disse oplysninger stammer fra TBU-undersøgelserne vedr. Zosteraceerne (Pedersen 1976).

Iøvrigt var det ikke nogen tilfældighed, at Hornemann beskrev *Z. marina* var. *angustifolia* fra netop farvandet ved Hofmangsgave. Han havde på en rejse til Paris mødt Niels Hofman Bang, med hvem han sluttede et venskab, der varede mange år. Han var derfor ofte på Hofmangsgave, der ejedes af Hofman Bang, som også var en ivrig botaniker. Det er heller ikke nogen tilfældighed, at flere af de plantefund, som bl.a. nævnes i Johan Langes redegørelser om fund af "de i nyere Tid til Danmark indvandrede Planter" er fra Hofmangsgave. Hofman Bang havde en plejedatter, Caroline Rosenberg, som i 64 år levede på Hofmangsgave. Hun havde hans interesse for naturen og specielt for botanikken og som Christensen, 1925, skriver, leverede hun talrige bidrag til bl.a. Langes Haandbog. I 1864 udgaven kan f.eks. nævnes Tue-Kogleaks (*Scirpus caespitosus*), Mur-Gåsefod (*Chenopodium murale*) og Kølet Løg (*Allium carinatum*).

HIDTIDIGE Ø-UNDERSØGELSER

Hidtil er der i ø-floraserien udarbejdet floralister for følgende øer, tidligere øer eller ø-grupper.
(BL) er Bernt Løjtnant og (EW) Erik Wessberg.

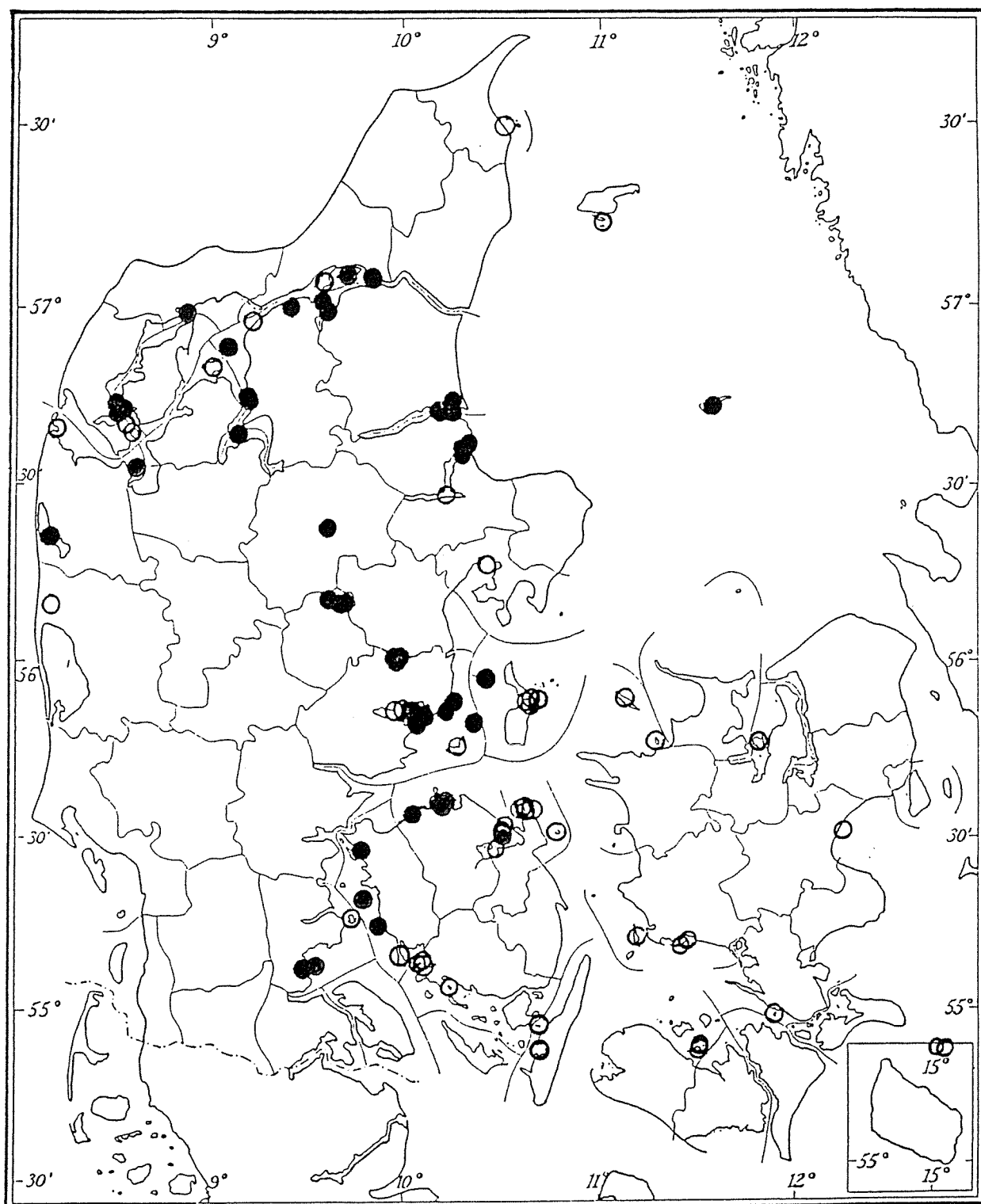
1. Anholt (1981). – (BL & EW). 50 pp.
2. Hjarnø i Horsens Fjord (1981). – (BL & EW). 26 pp.
3. Treskelbakkeholm i Mariager Fjord (1983). – (BL & EW). 16 pp.
4. Klosterholm og Startøtterne i Nibe Bredning (1984). – (BL & EW). 24 pp.
5. Mellempoldene i Randers Fjord ved Udbyhøj (1984). – (BL & EW). 17 pp.
6. Pletten (Store Plet) i Mariager Fjord (1984). – (BL & EW). 14 pp.
7. Alrø i Horsens Fjord (1985). – (EW). 37 pp.
8. Møgelø i Julsø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 pp.
9. Lille Plet i Mariager Fjord nord for Pletten (1985). – (BL & EW). 12 pp.
10. Paradisøerne i Borre Sø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 pp.
11. Alrø Poller i Horsens Fjord sydøst for Alrø (1985). – (EW). 15 pp.
12. Tange Ø i Tange Sø (1985). – (EW). 13 pp.
13. Hov Røn nordøst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 17 pp.
14. Svanegrunden nordøst for Endelave (1986). – (BL). 20 pp.
15. Vår Holm og Kyø Holm i Limfjorden ved Nibe (1986). – (EW). 20 pp.
16. Fjandø i Nissum Fjord (1986). – (EW). 21 pp.
17. Egholm i Limfjorden sydvest for Mors (1986). – (BL & EW). 44 pp.
18. Søby Rev øst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 15 pp.
19. Agerø i Limfjorden sydvest for Mors (1987). – (EW). 34 pp.
20. Stenrevet i Randers Fjord vest for Udby (1987). – (EW). 13 pp.
21. Lundø mellem Skive Fjord og Lovns Bredning (1987). – (EW). 41 pp.
22. Stenklipperne i Limfjorden ved Agerø (1988). – (EW). 14 pp.
23. Odpold i Randers Fjord nord for Stenrevet (1988). – (BL & EW). 12 pp.
24. Livø i Limfjorden (1988). – (BL & EW). 75 pp.
25. Svinø i Gamborg Fjord sydøst for Middelfart (1989). – (EW). 33 pp.
26. Lilleø, Bregneø og Alø i Julsø syd for Silkeborg (1989). – (EW). 20 pp.
27. Store og Lille Rotholm i Risgårde Bredning nord for Hvalpsund (1989). – (EW). 21 pp.
28. Sankt Thomas i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 11 pp.
29. Æbelø i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 14 pp.
30. Kalvø i Skanderborg Sø (1990). – (BL & EW). 14 pp.
31. Mågeøerne ved Bogense (1991). – (BL & EW). 15 pp.
32. Tunø ved Samsø (1991). – (BL & EW). 56 pp.
33. Hornsgård Holm og Tøtten i Limfjorden nordvest for Nibe (1991). – (EW). 14 pp.
34. Torø i Lille Bælt syd for Assens (1991). – (EW). 23 pp.
35. Lindholm i Limfjorden øst for Thyholm (1991). – (BL & EW). 18 pp.
36. Kalvø i Genner Bugt (1991). – (EW). 19 pp.
37. Arup Holm i Limfjorden ved Feggesund (1991). – (BL & EW). 17 pp.
38. Barsø i Lille Bælt nordvest for Als (1991). – (EW). 39 pp.
39. Venø i Limfjorden sydøst for Thyholm (1992). – (EW). 42 pp.
40. Bågå i Lille Bælt nordvest for Assens (1992). – (EW). 55 pp.
41. Gjør i Limfjorden nordvest for Ålborg (1992). – (EW). 41 pp.
42. Ejlinge sydøst for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 18 pp.
43. Dræet syd for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 19 pp.
44. Leammer i Odense Fjord ved Hofmansgave. (1993). – (EW). 19 pp.

AKTUELLE Ø-UNDERSØGELSER

Siden 1983 er der foretaget floristiske undersøgelser – med henblik på udarbejdelse af floralister – på følgende øer, tidligere øer eller ø-grupper – regnet fra nord:

Rønnerne mellem Frederikshavn og Strandby.
Hornfiskrøn syd for Læsø.
Øland ved Limfjorden vest for Gjø.
Fur i Limfjorden.
Fuglholm i Limfjorden mellem Jegindø og Agerø.
Rønland øst for Harboør Tange.
Jegindø i Limfjorden øst for Thyholm.
Piggen i Randers Fjord.
Sejerø sydvest for Sjællands Odde.
Lindholm nordøst for Stavns Fjord ved Samsø.
Kyholm vest for Lindholm.
Kolderne i Stavns Fjord ved Samsø.
Ægholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Sværn i Stavns Fjord ved Samsø.
Mejlesholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Hjortholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Eskeholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Brokold i Stavns Fjord ved Samsø.
Vorsø i Horsens Fjord.
Vorsø Kalv i Horsens Fjord sydvest for Vorsø.
Orø i Isefjorden.
Nekselø i Nekselø Bugt.
Endelave sydvest for Samsø.
Drættegrund sydvest for Æbelø ved Bogense.
Mejlø ved Hindsholm.
Bogø ved Hindsholm.
Vejlø ved Hindsholm.
Vejlø Kalv ved Hindsholm.
Ølseagle Revle i Køge Bugt.
Holmene ved Drejet i Odense Fjord.
Ægholm ved Hofmansgave i Odense Fjord.
Trindelen ved Hofmansgave i Odense Fjord.
Kyholm syd for Leammer i Odense Fjord.
Tornø i Odense Fjord.
Romsø i Store Bælt.
Årø i Lille Bælt nordvest for Assens.
Agersø i Store Bælt sydvest for Skælskør.
Ormø i Holsteinborg Nor øst for Glænø.
Helnæs nordvest for Fåborg.
Vigø i Helnæs Bugt nordvest for Fåborg.
Bjørnø syd for Fåborg.
Masnedø ved Vordingborg.
Siø mellem Tåsinge og Langeland.
Lilleø i Smålandsfarvandet nord for Askø.
Askø i Smålandsfarvandet nord for Bandholm.
Langø i Lindelse Nor syd for Rudkøbing.
Christiansø ved Bornholm.
Frederikso ved Bornholm.

NB: Alle oplysninger om plantefund fra disse øer har stor interesse.

● : Øer, for hvilke der er udarbejdet floralister.

○ : Øer, for hvilke floralister er under udarbejdelse. I øvrigt henvises til de 2 foregående sider.